

автономності (48%), креативності (44%), децентрації (25%), толерантності (48%), глибини переживань (21%) та життєвої філософії (38%).

Натомість, майбутні фахівці-психологи, які мають низький ступінь диференціювання власної професійної спрямованості, характеризуються зниженим рівнем включеності в професійне становлення на основі знижених показників особистісної зрілості. Не маючи чітко визначеної позиції стосовно свого професійного самовизначення, такі студенти не мають зацікавленості у професійному становленні, їх активність не підкорюється успішності при вивченні академічних дисциплін. Для таких респондентів характерні знижені показники особистісної зрілості, синергічності (64%), автономності (51%), креативності (77%), децентрації (74%), толерантності (63%), глибини переживань (67%) та життєвої філософії (63%).

Висновки. Отже, в основі кар'єрних орієнтацій практичних психологів лежить виражена професійна спрямованість студентів на обраний вид професійної діяльності у сфері «людина-людина» та виражена особистісна зрілість як вагомий ресурс особистості психолога-професіонала.

Література:

1. Гойко А.А., Столярчук О.А. Динаміка кар'єрних орієнтацій майбутніх психологів. *Наукові здобутки студентів Інституту людини*. 2016. №1. С. 24–32.

2. Гончарова Н.О. Психологічні особливості формування кар'єрних орієнтацій студентів. *Психологія і особистість*. 2020. №2. С.223-233.

3. Моргун В.Ф. Психодіагностичний супровід особистості у ситуаціях професійного самовизначення. *Наука і освіта*. Одеса, 2016. № 2–3. С. 156–164.

4. Седих К.В., Лавріненко В.А. Формування метакогнітивної компетентності у практичних психологів системи освіти. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди. Психологія*. Вип. 52. X. : ХНПУ, 2016. С.124–133.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТІВ

Гальченко С.В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
s.galchenko12@gmail.com*

Актуальність проблеми. Останнім часом в мінливих умовах інформаційного суспільства під впливом соціально-економічних умов, комп'ютеризації життя та культурної переорієнтації життєздійснення сучасних студентів суттєво змінилося. Такі зміни особливо проявилися у побудові життєвої перспективи та міжособистісній взаємодії студентів в умовах навчання у вищому навчальному закладі, що часто характеризується конфліктами. При цьому, сучасна українська молодь часто не має сформованих умінь до вирішення конфліктів і протиріч, а стратегії поведінки студентів у конфліктних ситуаціях пов'язані із притаманними їм характерологічними

особливостями, які відображають нові орієнтації у змістовній спрямованості особистості на взаємодію з оточуючими та життєдіяльність.

Мета роботи – теоретично дослідити особливості конфліктної поведінки студентів.

Методика та організація дослідження. Для вирішення поставлених завдань у процесі виконання роботи застосовувалися теоретичні методи (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення науково-теоретичних та емпіричних даних).

Результати дослідження. За результатами проведеного теоретичного дослідження можна стверджувати наступне. Студентський вік – час життєвого самовизначення особистості, який характеризується випробовуванням різних соціальних ролей і видів діяльності, виробленням молодою людиною активної життєвої позиції. Основним новоутворенням юнацького віку виступає становлення життєвої перспективи, орієнтованої на перехід до самостійного і незалежного життя. Розв'язання ними життєвих завдань передбачає прогнозування, орієнтацію на майбутнє й усвідомлення, наскільки є можливим втілення конкретних планів.

Головними новоутвореннями юнацького віку є глибока рефлексія, розвинене усвідомлення власної індивідуальності, формування конкретних життєвих планів, готовність до самовизначення в професії, установка на свідому побудову власного життя, поступове входження у різні сфери життя і діяльності, активне формування світогляду, розвиток самосвідомості.

У студентів виражена потреба у самореалізації та розвиткові власного «Я», що означає прояв своїх здібностей та їх подальше удосконалення. У даному віці особлива роль належить формуванню характеру, що є процесом становлення стійких психологічних утворень особистості під впливом об'єктивних і спеціально створених для цього умов, коли її дії та вчинки в результаті їх багаторазових повторень стають звичними й визначають типову модель її поведінки [1].

В юнацькому віці активно розвиваються і закріплюються вольові риси характеру. Особливо дієвими чинниками активності юнаків є самостійність і самодіяльність у праці, навчанні. При цьому важливим є надання студентам можливості виявити колективізм, мужність, витримку, працьовитість.

Конфлікт – це таке відношення між суб'єктами соціальної взаємодії, яке характеризується їх протидією на основі протилежно направлених мотивів (потреб, інтересів, цілей, ідеалів, переконань) або думок (поглядів).

Мотиви студентів у конфлікті – це спонукання до вступу в конфлікт, що пов'язані із задоволенням потреб учасників, сукупність зовнішніх і внутрішніх умов, які підсилюють конфліктну активність суб'єкта. До структурних елементів конфлікту відносяться: сторони (учасники, суб'єкти) конфлікту; умови протікання конфлікту; образ конфліктної ситуації (предмет конфлікту); можливі дії учасників конфлікту; результат конфліктної ситуації [3].

Як правило, студентами у конфлікті використовуються комбінації стратегій або загальних схем дій, деколи домінує одна з них. Загалом, стратегія

поведінки у конфлікті юнаків має ознаки: суперництва, співпраці, компромісу, уникнення чи пристосування.

Суперництво виражається у прагненні молодої людини досягти власних цілей не зважаючи на інтереси іншої сторони. Реалізуючи співпрацю юнаки орієнтовані на вибір альтернативи, яка максимально відповідає інтересам обох сторін. При прояві стратегії компромісу здійснюється вибір, при якому кожна зі сторін конфлікту щось виграє, проте щось і втрачає.

Намагаючись уникнути від конфлікту студенти проявляють відсутність прагнення як до кооперації, так і до намагань досягти власних цілей. Пристосовуючись у конфлікті молода особистість жертвує власними інтересами та позиціями на користь іншої сторони [3].

Основними тактиками поведінки студентів у конфлікті є раціональне переконання; тиск; апеляція до влади, санкції; доброзичливий обіг, підлабузництво; коаліційна; маніпулятивна; загроза. Конфліктність юної особистості визначається комплексом різних факторів: психологічних (особливостей темпераменту, рівня агресивності, психологічної стійкості і саморегуляції, актуального емоційного стану, соціально-психологічних установок і цінностей, характерологічних особливостей людини); соціальних (особливостей умов життя і діяльності, соціального оточення) [1].

У конфлікти з оточуючими вступають, перш за все, студенти з неподатливим, негнучким, ригідним характером; ті, які неспроможні витримувати поведінку, яка протирічить їх принципам та ціннісним критеріям. Як правило, вони інертні, повільно звикають до нової обстановки, мало схильні до спілкування, егоцентричні і не приймають компроміси

Серед характерологічних рис студентів, які можуть впливати на виникнення конфлікту, відносяться, перш за все: нетерпимість до недоліків оточуючих; знижена самокритичність; імпульсивність; нестриманість в почуттях; негативне ставлення до людей, що укорінилось; схильність до агресивної поведінки; схильність підкорювати собі оточуючих у стосунках; невихованість; неухважність до людей; егоїзм. Особливе місце належить надмірному конформізму, чи його протилежності – негативізму. При надмірно вираженому конформізмі у студентів може спостерігатись безпринципна поведінка у конфліктних ситуаціях, схильність приймати впливи оточуючих та випадкових ситуацій. А власну думку, позицію, вчинки такі люди будь-яким чином схильні пристосувати до думки оточуючих. Конформісти легко піддаються впливу та навіюванню. При негативізмі студенти здійснюють беззмістовний впертий опір. Часто конфлікти зумовлюються неадекватною самооцінкою, коли загальне уявлення людини про те, якою вона повинна бути, не співпадає з її реальною самооцінкою [7].

Для діагностики особливостей конфліктності студентів та вплив їх характерологічних особливостей на специфіку поведінки у конфлікті пропонуються методики типу опитувальники. Такі методики складаються з набору пунктів, що не мають правильної відповіді, а характеризуються лише їх частотою і спрямованістю. Для діагностики конфліктів у студентському середовищі пропонуються наступні методики: методика експрес-діагностики

стійкості до конфліктів (за описом Н.П. Фетискіна); методика діагностики типових способів поведінки у конфліктних ситуаціях К. Томаса (адаптація Н.В. Гришиної); Індивідуально-типологічний опитувальник (за Л.М. Собчик); методика вивчення характерологічних рис особливості (за С.В. Грачовим, М.С. Янцур) [6].

Висновки. Вирішальний вплив на поведінку студентів у конфлікті здійснюють їх потреби, установки, образ мислення, досвід вирішення проблем і моделі поведінки, характерологічні та індивідуально-типологічні особливості. До характерологічних передумов виникнення конфліктів серед студентів відносяться їх стійкі якості та риси характеру, які передбачають схильність до зіткнення з оточуючими, викликають негативне відношення до людини, почуття антипатії та протидії, котрі формуються середовищем, і є наслідком психологічно неадекватного, однобічного виховання.

Література:

1. Вікова та педагогічна психологія: навчальний посібник К.: Каравела, 2007. 400 с.
2. Волков Б.С. Психология юности и молодости: учебное пособие. М.: Академический Проект: Трикста, 2006. 256 с.
3. Гришина Н.В. Психология конфликта. СПб.: Питер, 2000. 464 с.
4. Мирошник О. Г. Конфлікти у студентських групах з різною композицією за ознаками статі. *Психологія і особистість*. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2021. Вип. 2 (20). С. 117-128.
5. Мельничук М.М. Статеві відмінності агресивної поведінки дітей підліткового віку. *Молодий вчений*. Херсон, 2021. № 4 (92). С. 67-75.
6. Моргун В.Ф., І.Г. Тітов. Основи психологічної діагностики: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, 2013. 464 с.
7. Моргун В.Ф., Седих К.В. Делінквентний підліток: навчальний посібник з психопрофілактики, діагностики та корекції протиправної поведінки підлітків для студентів психологічних, педагогічних, соціальних, юридичних спеціальностей та інтернів-психіатрів. Київ: Слово, 2015. 272 с.

КОПІНГ-ПОВЕДІНКА ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН

Герасименко Л. В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
gerasimenkolina2@ gmail.com*

Сім'я – цілісність, яка відчуває на собі вплив криз, пов'язаних з особливостями проходження життєвих циклів сім'ї, а також вплив ненормативних криз, пов'язаних з поняттям життєвого шляху сім'ї. Загроза для цілісності сім'ї породжує її психологічну захисну активність. Психологічна захисна активність сім'ї, в нашому розумінні, означає систему процесів і механізмів, спрямованих на підтримку і відновлення сім'ї при порушенні цілісності, стабільності сімейної системи.